

W ciągu ostatnich dziesięciu lat Polska przeszła intensywną transformację w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi. Od 2013 roku, gdy weszły w życie nowe przepisy nakładające na gminy obowiązek organizacji systemów gospodarowania odpadami, samorządy – zwłaszcza miasta zrzeszone w Unii Metropolii Polskich – zrealizowały szereg działań modernizacyjnych, inwestycyjnych i edukacyjnych. Mimo napotykanych trudności, zbudowano podwaliny nowoczesnego systemu zarządzania odpadami, który dziś potrzebuje kolejnego kroku legislacyjnego – głębokiej i uporządkowanej reformy.

Początek tej transformacji, określanej mianem „rewolucji odpadowej”, sięga nowelizacji ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach z 2011 roku. Gminy zyskały wtedy nie tylko nowe obowiązki, ale też instrumenty do ich realizacji – m.in. możliwość pobierania opłat od mieszkańców, które miały finansować odbiór i zagospodarowanie odpadów. Wprowadzono obowiązkową selektywną zbiórkę, ustanowiono system opłat niezależnych od ilości produkowanych odpadów, a także zobowiązano gminy do tworzenia punktów selektywnego zbierania odpadów (PSZOK) i osiągania określonych poziomów recyklingu.

Reforma objęła cały kraj, a z informacji przekazanych przez urzędy miast UMP wynika, że w latach 2013–2024 przeznaczono co najmniej 5,8 miliarda złotych na rozwój infrastruktury odpadowej. W tym czasie masa zebranych odpadów komunalnych w Polsce wzrosła o 34%, osiągając w 2023 roku 13,4 mln ton. Na jednego mieszkańca przypadało wówczas 357 kg odpadów rocznie – o 36% więcej niż w 2010 roku. Równocześnie wzrosła selektywna zbiórka – z 11% w 2012 roku do 41% w 2023 roku.

Transformacji towarzyszyła jednak istotna presja finansowa. Średni koszt odbioru i zagospodarowania tony odpadów komunalnych wzrósł w analizowanym okresie z 563 zł w 2019 roku do 914 zł w 2023 roku. Koszty obsługi systemów odpadowych w miastach UMP zwiększyły się aż o 565%, osiągając w 2024 roku poziom 3 miliardów złotych. Taki wzrost nie wynikał wyłącznie ze zwiększonej masy odpadów czy podniesienia standardów, ale także z nieprzewidywalnych zmian przepisów, rosnących kosztów energii, inflacji oraz braku kompleksowej reformy systemu.

Obecnie miasta działają w systemie o coraz bardziej ograniczonej elastyczności. Początkowo zakładano, że gminy będą mogły dostosowywać lokalne rozwiązania do swoich warunków, jednak kolejne nowelizacje prawa często nakładały obowiązki bez zapewnienia adekwatnych środków finansowych lub organizacyjnych. Jednocześnie utrudniano gminom możliwość realizacji zadań własnymi siłami – poprzez zakazy zlecania usług „in-house” bez przetargu, mimo że unijne dyrektywy dopuszczają takie rozwiązania.

Raport podkreśla także znaczenie edukacji mieszkańców. Choć odsetek osób deklarujących segregację odpadów systematycznie rośnie, nadal istnieje problem z prawidłowym sortowaniem u źródła. Miasta podejmowały działania informacyjne i edukacyjne, jednak efektywność tych działań jest uzależniona od spójności systemu i zachęt ekonomicznych.

Istotnym czynnikiem wpływającym na system są również przepisy unijne, w tym planowane wprowadzenie systemu Rozszerzonej Odpowiedzialności Producenta (ROP) oraz systemu kaucyjnego. Oba rozwiązania powinny odciążyć samorządy i mieszkańców, jednak ich wdrażanie w Polsce przebiega powoli i niespójnie. Samorządy krytykują rozdzielne wprowadzanie systemu kaucyjnego bez równoczesnego uruchomienia ROP, wskazując na zagrożenie dla obecnie funkcjonujących systemów.

Samorządy na granicy wytrzymałości – kto posprząta po rewolucji odpadowej?

Kategoria: Aktualności

Opublikowano: środa, 25, czerwiec 2025 10:10

Katarzyna Sekuła

Odsłony: 497

Eksperti, na których opiniach opiera się raport, zgodnie podkreślają potrzebę przygotowania nowej ustawy odpadowej. Dokument miałby nie tylko uporządkować dotychczasowe przepisy, ale również dostosować je do obecnych wyzwań i oczekiwań – zwłaszcza w kontekście rosnących kosztów, konieczności zwiększania recyklingu i zapewnienia mieszkańcom przewidywalnego i sprawiedliwego systemu.

Podsumowując, raport ukazuje skalę wysiłku miast w transformacji odpadowej, ale jednocześnie sygnalizuje krytyczny moment – konieczność podjęcia zdecydowanych działań legislacyjnych na szczeblu centralnym. Bez nich nawet najbardziej zaangażowane i doświadczone samorządy mogą mieć trudności z dalszym rozwijaniem systemu w sposób efektywny, sprawiedliwy i odporny na kryzysy.

Pełen raport dostępny [tutaj](#)

Źródło: IP UMP